

MAZLUMLUKTAN ZALİMLİĞE İKTİDAR EL DEĞİŞTİRİRKEN
ABBASÎLERİN EMEVÎLERE YAPTIKLARI, ADNAN DEMİRCAN
(İSTANBUL: BEYAN YAY., 2025)
ISBN: 9786255509253

Huzeyfe Taşdemir

Y. Lisans Öğr., Mardin Artuklu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,
İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı

Postgraduate, Mardin Artuklu University, Graduate School of Education,
Department of Islamic History and Arts
huzeyfetdmr@gmail.com
 0000-0002-0842-5738

Makale Bilgisi/Article Information

HİKEM			
Eylül/September 2025		Cilt/Volume: 3	Sayı/Issue: 2
Makale Türü <i>Article Type</i>	Kitap İncelemesi <i>Book Review</i>	Benzerlik Taraması <i>Plagiarism Checks</i>	Yapıldı – iThenticate <i>Yes – iThenticate</i>
Geliş Tarihi <i>Received</i>	31.07.2025	Kabul Tarihi <i>Accepted</i>	21.08.2025
Yayın Tarihi <i>Published</i>	30.09.2025	e-ISSN: 3023-4247 https://dergipark.org.tr/tr/pub/hikem	
Atıf Bilgisi <i>Citation</i>	Huzeyfe Taşdemir, “Mazlumluktan Zalimliğe İktidar El Değiştirirken Abbasîlerin Emevîlere Yaptıkları, Adnan Demircan (İstanbul: Beyan Yay., 2025) Isbn: 9786255509253”, <i>Hikem</i> 3/2 (2025), 227-233.		
Finansman <i>Funding</i>	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. <i>The author declared that this study has received no financial support.</i>		
Çıkar Çatışması <i>Conflicts of Interest</i>	Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir. <i>The author has no conflict of interest to declare.</i>		
Etik Beyan <i>Ethical Statement</i>	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu, yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan edilmiştir. <i>It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and that all studies used are stated in the bibliography.</i>		
Etik İlkeler ve Yayın Politikası <i>Ethical Principles and Publication Policy</i>	https://dergipark.org.tr/tr/pub/hikem/policy https://dergipark.org.tr/en/pub/hikem/policy		
Telif Hakkı <i>Copyright</i>	Bu makale Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 (CC BY-NC-ND 4.0) Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır. <i>This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-No Derivatives 4.0 (CC BY-NC-ND 4.0) International License.</i>		

Öz: Adnan Demircan'ın *Mazlumluktan Zalimliğe: İktidar El Değiştirirken Abbâsîlerin Emevîlere Yaptıkları* adlı eseri, İslam tarihinin erken dönemlerindeki iktidar değişimlerini, özellikle Emevîler'den Abbâsîler'e geçiş sürecini belge temelli bir yaklaşımla ele almaktadır. Eserde Abbâsîler'in başlangıçta eşitlik, adalet ve mevâlî hakları gibi ideallerle yola çıktıkları ancak iktidarı ele geçirdikten sonra bu ilkeleri terk ederek sistemli bir baskı rejimi kurdukları vurgulanmaktadır. Yazar, tarihî olayları klasik kaynaklara dayanarak yorumdan uzak bir şekilde aktarmakta, okuyucunun kendi değerlendirmesini yapmasına olanak tanımaktadır. Emevîler dönemindeki siyasal çözülme, Abbâsî hareketinin örgütlenme süreci, iktidarın devri ve sonrasında gerçekleşen tasfiyeler eserde ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Ebû Müslim Horasânî'nin rolü, Ebû'l-Abbâs ve el-Mansûr dönemlerinde uygulanan politikalar ve Abbâsîler'in adalet söylemine rağmen gerçekleştirdikleri infazlar kaynaklara dayalı bir yaklaşımla incelenmiştir. Demircan, kaynakların çoğunun Abbâsî Dönemi'ne ait olduğuna dikkat çekerek galiplerin yazdığı tarih üzerinden bir gerçeklik analizi yapmaktadır. Eser tarafsız tarih yazımı anlayışını benimseyerek galiplerin değil, olayların kendisinin merkeze alındığı bir anlatı sunmaktadır. Bu bağlamda kitap hem tarihsel olayların objektif aktarımı hem de İslam siyasi düşüncesine katkı açısından önemli bir çalışmadır.

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi, Abbâsîler, Emevîler, İktidar.

Abstract: Adnan Demircan's *Mazlumluktan Zalimliğe: İktidar El Değiştirirken Abbâsîlerin Emevîlere Yaptıkları* presents a document-based analysis of early Islamic political transitions, focusing particularly on the shift from the Umayyads to the Abbasids. The book underlines how the Abbasid movement, which initially championed ideals such as justice, equality, and the rights of non-Arab Muslims (mawali), eventually abandoned these principles after attaining power and established a systematic regime of repression. Demircan narrates historical events using classical sources without interpretation, allowing the reader to form independent conclusions. The book explores the political fragmentation of the Umayyad dynasty, the clandestine organization of the Abbasid revolution, the transfer of power, and the subsequent purges. It also highlights the role of Abu Muslim al-Khurasani and examines policies implemented during the reigns of Abu al-'Abbas and al-Mansur. Demircan emphasizes that most of the sources belong to the Abbasid period, thereby conducting an analysis of reality through the lens of history written by the victors. Despite the Abbasids' rhetorical emphasis on justice, their violent actions and mass executions are critically documented. The work adopts a neutral stance in historical writing and emphasizes the events themselves rather than the victors' perspective. As such, it offers both an objective account of historical processes and a significant contribution to the study of Islamic political thought.

Keywords: Islamic History, Abbasids, Umayyads, Power.

İslam tarihinin erken dönemlerine ışık tutan çalışmalardan biri olan Adnan Demircan'ın *Mazlumluktan Zalimliğe: İktidar El Değiştirirken Abbâsîlerin Emevîlere Yaptıkları* adlı kitabı, İslam Tarihi ve İslam tarih yazıcılığı alanına ait bir eserdir. Bu çalışma, İslam tarihçiliği literatüründe galiplerin bakış açısına dayalı anlatıları sorgulayan özgün bir çalışma olarak alan içindeki yerini almaktadır. Eser özellikle Emevîler ile Abbâsîler arasındaki iktidar değişimini ele alarak bu değişimin arka planındaki siyasi, toplumsal ve ideolojik dinamikleri ayrıntılı biçimde ortaya koymaktadır. Yazar, bu çalışmasında bir tarihçi titizliğiyle olayları sadece anlatmakla kalmamakta aynı zamanda kaynaklara dayanarak bu olayların gelişim sürecini tahlil etmektedir. Ancak bu belgeleme süreci, herhangi bir yorum ya da güncel politik gönderme içermemekte, doğrudan klasik kaynaklar aracılığıyla, dönemin zihniyetini ve siyasi atmosferini yansıtan bir zemin üzerinde yükselmektedir. Bu yönüyle eser, İslam tarih yazımına yalnızca bir katkı olarak değil, bununla birlikte bir sorgulama zemini olarak da değerlendirilebilir.

Yazarın çalışmaya başlarken ortaya koyduğu temel soru şudur: Bir muhalif hareket, iktidarı ele geçirdiğinde mazlum konumunu muhafaza edebilir mi, yoksa iktidar uğruna benimsediği söylemleri terk ederek yeni bir tahakküm düzeni mi inşa eder? Bu temel soru etrafında şekillenen kitap, Abbâsîler'in iktidarı ele geçirme süreci ve bu süreçte gerçekleştirdikleri siyasi eylemleri detaylı biçimde analiz etmektedir. Demircan'ın dikkat çektiği en önemli nokta, zulme karşı başlatılan hareketlerin zamanla nasıl kendi elleriyle yeni zulüm biçimlerini üretebildiğidir. Bu durum, özellikle Abbâsîler'in ilk dönem uygulamalarında açıkça gözlemlenmektedir.

Kitap konuları kavramsal bir çerçevede ele almaktadır. Bu bağlamda Emevîler öncesi, Emevî dönemi ve Abbâsî dönemini çeşitli başlıklar altından işleyen yazar, her bir bölümde söz konusu dönemlerin siyasi yapısını, toplumsal ilişkilerini ve yönetim anlayışlarını değerlendirmektedir. Kitap boyunca klasik kaynaklardan yararlanılmış; Taberî, Belâzürî, Mes'ûdî, İbnü'l-Esîr gibi tarihçilerin aktarımları dikkatle seçilmiş ve yorumdan kaçınılarak okuyucuya doğrudan sunulmuştur. Eserde dikkat çeken bir diğer unsur ise kullanılan dilin sadeliği ve teknik kavramların açıklanarak verilmesidir. Yazar, metni yalnızca uzmanlara değil, konuya ilgi duyan her okuyucuya hitap edecek bir sadelikle kaleme almıştır.

Tanıtımını yaptığımız bu eserde ilk olarak, Emevîlerin iktidara geliş süreci ve bu süreçte yaşanan sosyopolitik gelişmeler üzerinde durulmaktadır. Hicrî 41 yılında başlayan ve 132 yılına kadar süren bu dönem, İslam toplumunun Arap unsurlar merkezinde şekillendiği, "mevâlî" olarak adlandırılan Arap olmayan Müslümanların ise çeşitli ayrımcılıklara maruz kaldığı bir zaman dilimidir. Demircan'a göre, bu toplumsal yapı ve merkezî otoritenin baskıcı politikaları, muhalif hareketlerin güç kazanmasına ve zamanla sistemli bir muhalefet hâlini almasına zemin hazırlamıştır. Ümeyyeoğulları hanedanı içerisinde de birlik ve bütünlük korunamamış, kabile çıkarları, bireysel iktidar arzuları ve merkezî otoriteyi yıpratıcı iç çekişmeler giderek artmıştır. Nitekim yazar, bu dönemin sonunda biat almış bir halifenin, kendi ailesinin taraf olduğu bir isyan sonucu öldürüldüğünü aktararak hanedan içi çatışmaların boyutunu gözler önüne sermektedir.

Abbâsîler'in iktidarı ele geçirme süreci yazarın en ayrıntılı biçimde işlediği bölümlerden biridir. Abbâsî hareketi, Humeyme merkezli olarak şekillendirilmiş, Hz. Peygamber'in amcası Abbâs b. Abdülmuttalib'in soyundan gelen Muhammed b. Ali etrafında toplanmıştır. Hareket, başlangıçta "Muhammed ailesinden razı olunan kişinin öne çıkarılması" gibi muğlak ifadelerle destek toplamış böylece farklı grupları aynı hedef doğrultusunda birleştirme becerisi göstermiştir. Özellikle Şii unsurlar bu söylem sayesinde harekete destek vermiş ancak

iktidar süreci ilerledikçe bu kesimlerin beklentilerinin boşa çıktığı da anlaşılmıştır. Demircan, Abbâsîler'in bu süreçte dinî meşruiyet arayışlarını etkili biçimde kullandıklarını, adalet, ehliyet ve eşitlik gibi kavramları söylemlerine yerleştirerek toplumsal desteği pekiştirdiklerini ifade etmektedir.

Bu sürecin başarıya ulaşmasında sadece ideolojik söylemler değil, bununla birlikte örgütlenme biçimleri de önemli rol oynamıştır. Hareket, gizli yapılanma ve sistematik *da'vet* faaliyetleriyle uzun süre Emevî yönetiminin dikkatinden uzak kalmayı başarmış, iktidara doğru adım adım ilerlemiştir. İktidar ele geçirildikten sonra ise başlangıçta vaat edilen eşitlik ve adalet ilkeleri büyük oranda terk edilmiş, yerine katı bir otoriterleşme süreci geçmiştir. Emevî hanedanına mensup kişilerin topluca öldürülmesi, bu dönüşümün en açık göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Demircan, toplu infazların sadece politik bir hesaplaşma olmadığını aynı zamanda ideolojik bir arınma süreci olarak da ele alınabileceğini aktarır. Abbâsîler'in halk nezdinde meşruiyet kazanmak için nefret duyulan Emevî yöneticilerini hedef gösterdiği ve bu yolla tüm hanedana yönelik öfkeyi diri tuttuğu anlaşılmaktadır. Özellikle bazı Emevî liderlerinin kabirlerinin açılıp kemiklerinin toplatılıp yakılması gibi olaylar, dönemin siyasal atmosferini anlamak açısından ibretlik örnekler olarak sunulmaktadır. Yazar adaletin sadece suçlunun objektif şekilde yargılanmasıyla mümkün olabileceğini savunur. Suçun bireysel olduğunu, kolektif cezalandırmaların adaletsizlik doğurduğunu ifade eder. Bu düşünce kitabın ana omurgasını oluşturan etik arka planın da bir parçasıdır.

Abbâsîler'in iktidarı ele geçirmelerinin ardından uyguladıkları politikalar başlangıçtaki söylemleriyle ciddi bir çelişki arz eder. Demircan, bu çelişkiyi özellikle Ebû'l-Abbâs es-Seffâh'ın hitabelerinde gözlemlemekte bu hitabelerde "intikam", "hesap sorma" gibi kavramların belirgin biçimde öne çıktığını belirtmektedir. İlk Abbâsî halifesi olan Ebû'l-Abbâs, hilafetinin meşruiyetini yalnızca Hz. Peygamber'in soyundan gelmeye değil, aynı zamanda Emevîler'in zulmüne karşı halk adına hesap sorma görevini üstlenmiş olmaya da dayandırmıştır. Bu bağlamda "adalet" kavramı dahi neredeyse "intikam" ile eşdeğer biçimde kullanılmaya başlanmıştır.

Yazar, dönüşümün yalnızca siyasi bir gereklilikten ibaret olmadığını, toplumun dinî ve kültürel kodları içerisinde meşruiyetini bulmaya çalışan bir yönetim anlayışının sonucu olduğunu ifade eder. Yeni kurulan Abbâsî rejimi hem içeride meşruiyet arayışını sürdürmüş hem de dışarıdan gelebilecek tehditlere karşı güçlü bir siyasi söylem geliştirmiştir. Ancak bu süreçte muhaliflerin ortadan kaldırılması için başvurulanan yöntemlerin meşruiyet sınırlarını aştığı hatta önceki yönetimin uygulamalarını dahi geride bıraktığı görülmektedir. Eserin ilerleyen bölümlerinde bu hususlar detaylı bir biçimde rivayetler ve tarihî belgeler ışığında aktarılmaktadır.

Demircan, Ebû Müslim Horasânî örneği üzerinden Abbâsîler'in iktidarı kurarken iş birliği yaptıkları güçlü aktörlerle olan ilişkilerini de mercek altına alır. Ebû Müslim, Abbâsî ihtilalinin fiilî yürütücüsü konumunda olmuş ancak iktidarın tesis edilmesinin ardından bir tehdit olarak algılanarak ortadan kaldırılmıştır. Bu durum, yeni rejimin kısa sürede güç merkezlerini kontrol altına alma refleksini gösterdiğini ve geçici ittifakların iktidar uğruna göz ardı edilebildiğini ortaya koymaktadır. Bu anlatım sadece siyasi ittifakların geçiciliğinin yanı sıra Abbâsî yönetiminin kendi içindeki güvensizlik dinamiklerini de gözler önüne sermektedir.

Kitapta dikkat çeken bir diğer husus, Abbâsîler'in meşruiyetlerini yalnızca soy bağından değil, aynı zamanda halkın ve mevâlînin desteğini kazanmaya yönelik politikalarla da

pekiştirmeye çalıştıklarıdır. Ancak bu politikalar, zamanla iktidarın merkezîleşmesi ve otoritenin tek elde toplanması yönünde evrilmiş, mevâlî gibi başlangıçta hareketin destekçisi olan unsurlar iktidar kurulduktan sonra geri plana itilmiştir. Bu çelişki, adalet ilkesiyle yola çıkan bir hareketin nasıl tahakküm sistemine dönüştüğünün tipik bir örneğidir. Yazar, bu süreci aktarırken herhangi bir normatif yargıdan kaçınmakta sadece kaynakların sunduğu bilgileri okuyucuya sunmayı tercih etmektedir.

Abbâsîler'in iktidarlarını pekiştirmek için attıkları adımlar arasında başkent değişikliği, yeni şehirlerin inşası, devlet teşkilatının yeniden yapılandırılması gibi idarî reformlar da yer alır. Mansûr döneminde yapılan bu düzenlemelerin, Abbâsîler'in sadece önceki iktidarı devirmeye yönelik olmadığını, kendi siyasal ve kurumsal düzenlerini tesis etmeye yönelik ciddi bir stratejiye sahip olduklarını da göstermektedir. Demircan, bu reformların yalnızca teknik değil, ideolojik bir zemine de sahip olduğunu belirtmektedir. Yeni yönetim, toplumsal hafızada derin bir iz bırakmak adına simgesel ve fizikî düzenlemelere de büyük önem vermiştir.

Yazar, tüm bu süreci aktarırken klasik kaynaklara dayanmaktadır. Taberî başta olmak üzere, erken dönem Abbâsî tarihçileri tarafından kaleme alınan eserler bu çalışmanın ana omurgasını oluşturmaktadır. Ancak yazar, bu kaynakların da eleştirel bir süzgeçten geçirilmesi gerektiğini belirtmekte zira söz konusu metinlerin çoğu Abbâsî Dönemi'nde yazılmış ve galiplerin bakış açısını yansıtan belgeler niteliği taşımaktadır. Bu nedenle eserde yer verilen her rivayet, aynı zamanda bir dönemin zihniyetini ve resmî tarih söylemini temsil eden bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

Eserin sonunda yer alan Abbâsîler tarafından öldürülen Emevî hanedanı mensuplarına dair detaylı tablo kitabın belgeye dayalı yaklaşımını somut biçimde yansıtmaktadır. Bu tabloda öldürülen kişilerin kimlikleri, akrabalık ilişkileri, ölümünün şekli ve bulundukları yer gibi bilgiler verilmiş, herhangi bir yorumda bulunulmaksızın okuyucunun kendi çıkarımlarını yapabilmesi için sade bir sunum tercih edilmiştir.

Demircan bu eserde, anlatım yöntemi bakımından klasik tarihçiliğin metotlarıyla modern tarih yazımı anlayışını bir araya getirmektedir. Yazarın kaynaklara dayalı titiz yaklaşımı, tarafsız üslubu, yalın fakat akademik dili ve okuyucuyu sorgulamaya yönelten tavrı kitabın güçlü yanlarını oluşturmaktadır. Bununla birlikte yazarın olayları aktarırken kronolojik bir düzen yerine tematik bir örgü tercih etmesi, tarihsel akışın takip edilmesini zaman zaman güçleştirmektedir. Ancak kavramlar etrafında kurulan bütünlük sayesinde, kronolojik düzene tam olarak bağlı kalınmasa da dönemler arasındaki süreklilik başarıyla yansıtılmaktadır.

Demircan, Abbâsî dönemi kaynaklarında Emevîler'e yönelik yoğun eleştirilerin çoğu zaman tarihî gerçeklikten ziyade dönemin siyasi propagandasının etkisiyle yazıldığını vurgular. Bu nedenle kaynaklara karşı ihtiyatlı bir tutum sergileyerek okuyucuyu da metinleri sorgulayıcı bir zihinle değerlendirmeye teşvik etmektedir. Bu yaklaşım, eserin yalnızca tarihî olayları aktarmakla kalmayıp aynı zamanda tarih yazımına dair eleştirel bir perspektif sunduğunu göstermektedir.

Yazar özellikle "intikam mı adalet mi?" sorusu çerçevesinde şekillendirdiği anlatımında, iktidar değişiminin yalnızca hanedanlar arası bir geçiş olmadığını, değerler sisteminin sınanması olduğunu da ortaya koyar. Yazarın bu konudaki temel savı, zulme uğrayan bir muhalefet hareketinin iktidara geldiğinde kısa sürede kendi zulüm düzenini inşa ettiğidir. Kitapta da Abbâsîler'in, Emevîler'in zulmüne karşılık adaleti tesis edecekleri iddiasıyla iktidara geldiklerini ancak kısa süre içinde aynı yöntemlerle baskı kurduklarını belgelemektedir. Demircan'a göre geçmişte zulme uğrayanların iktidara geldiklerinde aynı

baskı araçlarını kullanmaları tarihin tekrar eden bir döngüsünü ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda kitap, yalnızca geçmişini anlama çabası değil, evrensel bir iktidar eleştirisi olarak da değerlendirilebilir. Ancak yazar bu eleştiriyi doğrudan dile getirmez, metin boyunca yorumdan kaçınır, okuyucunun kaynaklardan yola çıkarak kendi çıkarımını yapmasına olanak tanır. Bu yaklaşım eserin hem tarafsızlık iddiasını hem de akademik duruşunu pekiştiren önemli bir unsurdur.

İslam tarihinde Emevî-Abbâsî geçişi üzerine birçok eser kaleme alınmıştır ancak bunların çoğu ya Abbâsîler'in zaferini yücelten klasik tarihçilerden ya da modern dönemde Abbâsîler'in "adalet ve eşitlik" söylemini olumlayan bakışlardan beslenmektedir. Demircan'ın çalışması ise bu literatürden ayrılarak eleştirel ve tarafsız bir yaklaşım sunar. Yazar, Emevîler döneminde işlenen zulümlerin sürekli gündeme getirilmesine karşın, onların maruz kaldığı zulümlerin genellikle göz ardı edildiğine dikkat çeker. Ayrıca Abbâsî kaynaklarının sınırlılıklarını açıkça ortaya koyarak bu dönemin tarihini yeniden okuma ihtiyacını gündeme getirir. Dolayısıyla eser hem yazarın kendi külliyyatı içinde hem de aynı dönemi konu edinen diğer akademik çalışmalar arasında eleştirel tarih yazımı yönüyle ayırt edici bir yere sahiptir.

Kitap boyunca Demircan'ın herhangi bir tarafı savunmadan olayları aktarma çabası dikkat çeker. Eserin başında da belirtildiği üzere, bu kitap geçmişini temize çekme ya da birilerini suçlama amacı taşımamaktadır. Amaç geçmişini olduğu gibi göstermek, rivayetlere ve belgelerle kaydedilmiş olaylara dayanarak okuyucunun kendi zihnî değerlendirmesini yapmasına imkân tanımaktır. Bu metodolojik tutum, yazarın tarih yazımına yaklaşımında ilkeli ve objektif bir duruş benimsediğini ortaya koyar.

Demircan, daha önceki çalışmalarında özellikle İslam mezhepleri, siyasi hareketler ve tarihî aktörlerin rolü üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu eser ise onun tarihçiliğinde daha geniş bir çerçeve sunarak belirli bir mezhep veya şahsiyet odaklı değil, doğrudan iktidar değişiminin toplumsal ve siyasal boyutlarını irdelediği bir çalışma olması bakımından özel bir yere sahiptir. Yani bu kitap, yazarın daha önceki ayrıntılı tarihsel incelemelerinin bir sentezi mahiyetinde olup metodolojik olarak onun tarih yazımına yaklaşımını da en somut biçimde ortaya koymaktadır.

Sonuç

Tarihî olayların aktarımında hangi sesin duyulduğu kadar, hangi seslerin bastırıldığı da önemlidir. Adnan Demircan'ın bu eseri, bu temel ilkeyi gözeterek galiplerin yazdığı tarihi yalnızca nakletmekle yetinmemekte aynı zamanda bu tarihin hangi zeminlerde şekillendiğini ve hangi anlam çerçevelerinde meşrulaştırıldığını irdelemektedir. Yazarın metodolojik yaklaşımı, tarihî olaylara dair bir taraf tayin etmeden okuyucunun zihninde sorgulayıcı bir perspektif inşa etmeyi hedeflemektedir. Bu yönüyle, İslam tarih yazıcılığında sıkça göz ardı edilen "galiplerin yazdığı tarih" olgusunu görünür kılması eserin alana yaptığı en özgün katkıdır. Eser, yalnızca bir dönemi anlatmakla kalmaz aynı zamanda güç, meşruiyet ve adalet gibi kavramların iktidar mücadeleleri içerisindeki kırılma doğasına da işaret eder. Bu bağlamda tarih boyunca mazlum ile zalim rollerinin sabitlenmediği, bu rollerin değişken olduğu gerçeği vurgulanır.

Bu eser, gelecekte yapılacak araştırmalar için Abbâsî ihtilalinin sosyo-ekonomik temellerine, mevâlinin sürece katkısına ve Abbâsîler'in propaganda dilinin kültürel ve edebî yansımalarına dair çalışmalara kapı aralamaktadır. Bu çalışmalar, İslam tarih yazıcılığına önemli katkılar sağlayacaktır. Böylelikle geçmiş, yalnızca hatırlanacak bir bilgi birikimi olmaktan çıkarak, bugünün anlaşılması ve yorumlanmasında işlevsel bir deneyim alanı hâline gelecektir.

Kaynakça

Demircan, Adnan. *Mazlumluktan Zalimliğe: İktidar El Değiştirirken Abbâsilerin Emevilere Yaptıkları*. İstanbul: Beyan Yayınları, 1. Basım, 2025.